

Nekrolog

Mogens Christian Bencard
7. januar 1930 – 6. maj 2021

AF
NIELS-KNUD LIEBGOTT

*Mogens Bencard ved åbningen af Rosenborgs rav-udstilling i 1987.
Foto: Rosenborgs Arkiv.*

Mogens Christian Bencard var født i København den 7. januar 1930. Hans far Ernst F.G.H. Bencard var godsinspektør blandt andet på Fodbygård og Bregentved og senere forpagter af Højstrup under Vemmetofte, og dette liv på landet medførte, at Mogens Bencard blev kost-

skoleelv på Herlufsholm, hvorfra han tog studentereksamen i 1948. Endnu medens han studerede kunsthistorie, blev han ansat som studentermedhjælp på redaktionen af storværket *Danmarks Kirker* og siden (1952-60) på Nationalmuseets 2. afdeling (middelalder). Udover arbejdet på arkivet og læsesalen fik han mulighed for at deltage i flere arkæologiske udgravninger, herunder på førnævnte Fodbygårds gamle voldsted sammen med senere Rigsantikvar Olaf Olsen og greve Jørgen Ahlefeldt-Laurvig (senere godsejer og museumsinspektør). Her grundlagdes et livsvarigt venskab mellem de tre. Det var i øvrigt ved denne udgravning, at man for første gang benyttede sig af at udlægge linjer af små søgefelter for at fastslå det arkæologiske objekts udstrækning. Disse søgefelter blev meget passende efter en af de nævnte udgravningsdeltagere kaldt „grevehuller“ og betegnelsen benyttes den dag i dag, når arkæologer bruger denne undersøgelsesmetode. Det var i disse år, Mogens Bencards dybe interesse for arkæologien blev grundlagt. Helt afgørende for hans senere karriere blev deltagelsen i museumsinspektør Hans Stiesdals udgravning i Grønnegade i Ribe 1956. Denne udgravning var den første systematiske byudgravning i Danmark, som Stiesdal gennemførte inspireret af den store internationale udgravningsvirksomhed, som i disse år fandt sted i flere af de under verdenskrigen udbombede europæiske byer, og hvor afgørende ny viden om middelalderens byliv blev indhentet. Med Grønnegadeudgravningen, som fandt sted ikke langt fra Ribe Domkirke, var forhåbningen at finde spor af Ansgars – det vil sige vikingetidens Ribe. Det lykkedes ikke, og udgravninger mange år senere skulle vise, at vikingetidens Ribe skulle findes et helt andet sted på den anden side af byens åløb.

Bencard afsluttede sine kunsthistoriske studier med en magisterkonferens i 1961. Det var selv med datidens målestok efter et langt studieforløb, som dog ikke skyldtes dovenskab eller ubeslutsomhed, men udelukkende det faktum, at man dengang ikke bare kunne melde sig til de afsluttende prøver, men måtte afvente professorens lyst til at afholde eksamen, og her var Bencards professor Christian Elling kendt for ikke at forhaste sig. Til gengæld gik det stærkt med at få et embede. Allerede samme år fik han overdraget lederstillingen på Antikvarisk samling i Ribe med titel af antikvar. Han var den første faguddannede leder af Ribemuseet, men også den første faguddannede museumsleder, når det gjaldt landets øvrige provinsmuseer. Her startede han en udvikling, hvor man flere andre steder fulgte op på denne professionalisering, året efter i Viborg (Peter Seeberg) og snart efter i Maribo (Else Marie Boyhus).

De næsten 26 år i Ribe frem til 1977 blev nogle ekstraordinært produktive år for Mogens Bencard. Allerede ved ankomsten i 1961 gik

han i gang med at indrette nye udstillinger i museets nyerhvervede lokaler i Quedens Gård og senere i Toldboden 1975. Han underviste i historie og kunsthistorie på Ribe Statsseminarium i årene 1962-64 og herefter på Århus Universitet 1964-65, hvor han tillige var censor i faget middelalderarkæologi fra 1973 samt adjunkt på Københavns Universitet 1970-72. Han påtog sig en lang række opgaver i det danske museumssamarbejde. 1965-70 var han medlem af bestyrelsen for Dansk Kulturhistorisk Museumsforening og 1974-90 formand for Skandinavisk Museumsforbunds danske sektion. Senere påtog han sig hvervet som formand Statens Museumsnævn 1982-84, og i 1976 indtrådte han i bestyrelsen for Forskningsrådsprojektet *Middelalderbyen*. Også i det antikvariske arbejde varetog han vigtige poster. Han var medlem af Det særlige Bygningssyn 1966-84, siden 1980 dets formand, samt medlem af Statens Bygningsfredningsfond 1966-83 og Fortidsminderådet 1976-79. Han var æresmedlem af Antikvarisk Selskab, Nordisk Konservatorforbund, Skandinavisk Museumsforbund og Kunstindustri-museets Venner.

I Ribeårene forfulgte Bencard alle de muligheder, der viste sig for at foretage arkæologiske udgravninger i jagten på Ribes vikingetid. Endelig i begyndelsen af 1970'erne lykkedes det. I kælderen under Ribe Kunstmuseum og i museets have lykkedes det at udgrave betydelige bygnings- og aktivitetsspor fra vikingetiden. Udgravningerne var teknisk meget krævende, men resultaterne overmåde givende og opsigtsvækkende. Ikke blot fordi Ribes grundlæggelse nu kunne føres tilbage til tiden før Ansgar, men også fordi tolkningen af byens ældste topografiske udvikling pludselig gjorde det nødvendigt at se vikingetidens bydannelser i et helt nyt perspektiv. Bencard følte fra første færd en forpligtelse til at give de vigtige udgravningsresultater og det omfattende fundmateriale den videnskabelige bearbejdelse, sagen fortjente. Dette betydningsfulde arbejde, der publiceredes i et seksbindsværk, *Ribe Excavations 1970-76*, blev udgivet over en længere årrække (1981-2011) i et samarbejde med en række fagfolk.

I 1977 blev Mogens Bencard leder af et 3 årigt projekt ved Sydjysk Universitetscenter, som havde til formål at forberede arbejdet med publiceringen af Ribe-udgravningerne. Hermed var det i realiteten et farvel til stillingen som leder af den Antikvariske Samling i Ribe. For samtidig med projektlederstillingen blev han ansat som leder af De Danske Kongers Kronologiske Samling på Rosenborg. Det blev arrangeret således, at han ikke skulle tiltræde denne stilling før projektlederstillingen i Esbjerg var udløbet, og i denne treårsperiode blev tidligere museumsinspektør ved Frederiksborgmuseet dr.phil. Ditlev Schepelern så ansat som vikar på Rosenborg. Men i 1980 var tiden inde til at Bencard kunne tiltræde som leder af Rosenborg med titel af overin-

spektør, og han kunne med sin hustru Bodil Busk Laursen, der i 1995 blev direktør på Kunstindustrimuseet, flytte ind i tjenesteboligen ved Rosenborg. Hans stillingsbetegnelse blev i 1985 opgraderet til museumsdirektør, og han bestred stillingen frem til pensioneringen i 1998.

Rosenborgs noget bedagede samlinger bød på mange muligheder for den driftige museumsmand, som i sin embedstid fik udviklet De Danske Kongers Kronologiske Samling til et moderne museum, der åbnede sig mod publikum. Der blev indrettet et særudstillingslokale, en museumsbutik og en restaurant. Der blev arrangeret omvisninger og sågar taget initiativer til undervisningen af skoleelever. Staben af konservatorer voksede, således at Rosenborgs konserveringsafdeling i Bencards tid var den næststørste i landet kun overgået af Nationalmuseets. Han forstod at rette op på bevaringen af nogle af nationens største skatte som alt for længe havde været forsømt. Selv deltog han som bestyrelsesmedlem af ICOM's bevaringskomité *International Committee of Applied Art (ICCA)* i årene 1992-98. På Rosenborg stod han for en række istandsættelser af slottets interiører, og af særlig betydning var nyindretningen af skatkammeret i den bombesikrede kælder under slottet og indretningen af *Det Grønne Kabinet*, som rummer de enestående samlinger af smykker og kunstindustri. Det faldt også i Bencards lod, godt støttet af museumsinspektør Jørgen Hein, at genskabe Amalienborgmuseet. I 1965 var de kongelige stuer og arbejdsværelser fra Glücksborgernes tid blevet oprettet som et særligt fideikommis, og disse interiører blev i 1977 indrettet som et museum i Christian IX's Palæ. Det viste sig imidlertid upraktisk at have et museum i det, som i virkeligheden var Dronningens residenspalæ, og museet blev derfor pakket ned allerede i 1982. Efter den gennemgribende restaurering af Christian VIII's Palæ viste der sig i 1994 muligheder for at genoplive Amalienborgmuseet, nu under meget bedre forhold. Museet har gennem årene under daglig ledelse af museumsinspektør Gerda Petri vist sig at blive en væsentlig og velbesøgt del af de Kongelige samlinger.

I forbindelse med det arkæologiske arbejde i Ribe stod det hurtigt klart for Bencard, at arbejdet med byarkæologien måtte foregå i en international sammenhæng. Han var derfor ofte at finde på deltagerlisten ved de internationale kongresser og symposier i Nord- og Vesteuropa samt Storbritannien, næsten altid med en præsentation af hans egne forskningsresultater. Engagementet og forståelsen for betydningen af det internationale museumssamarbejde tog Mogens Bencard med sig til Rosenborg. Han indså, at disse ufattelig rige og veldokumenterede samlinger ikke blot fortjente at blive bedre kendt i den vide verden, men tillige besad et videnskabeligt potentiale, som kunne bidrage til at bringe den internationale forskning et langt skridt videre. Dette førte til, at Bencard opbyggede et stort internationalt

netværk med nogle af de mest beslægtede museer og deres forskere i Tyskland, Nederlandene, Frankrig, England og Italien. Herhjemme blev han indvalgt som medlem af Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie den 18. maj 1994.

Mogens Bencard havde en omfattende skriftlig produktion bag sig. Han regnede selv det omtalte seksbindsværk *Ribe Excavations 1970-76* for sit hovedværk, men der foreligger derudover et stort antal bøger og artikler fra hans hånd. Han grundlagde i 1965 tidsskriftet *Mark og Montre. Fra Sydvestjyske Museer*, som han redigerede og selv bidrog til med mange artikler frem til 1975. Fra Ribetiden foreligger der en række monografier, her fremhæves især udgivelsen af M.P. Rostock: *Dend Gamle og Navn-Kundige Købstad Ribe* (1967), *Til Dig, som Lever Lækker. En Antikvarisk Kogebog* (1970), *Børn. En Billedbog* (1977) og *Ribe i 1000 år*, som udkom i en dansk, tysk og engelsk udgave i 1978. I tiden på Rosenborg intensiveredes forfattervirksomheden. I 1987 udkom bogen *Robert og Rosenborg. En Billedbog*. Bogen var tænkt som et kommenteret katalog til en særudstilling om Robert Jacobsens værker i sammenstilling med genstande fra Rosenborgsamlingen. Bogen udkom, men udstillingen blev aldrig til noget på grund af årets strejke blandt opsynspersonalet på danske museer. I 1988 kom så bogen *Christian 4s Pragtsølv* i en dansk og engelsk udgave og i 1992 *Sølv møbler*, ligeledes i en dansk og engelsk udgave. Sammen med Tage Kaarsted skrev han i 1993 *Fra Korsridder til Ridderkors*. Billedbogen *Rosenborg* udkom i 1996 og året efter at Bencard havde forladt Rosenborg, udkom bogen *Hønen i Ægget/The Hen in the Egg*. Efter pensioneringen i 1998 fortsatte Bencard sine studier i Rosenborgs samlinger, hvilket frem til 2012 resulterede i en strøm af væsentlige bidrag til en række bøger, tidsskrifter og udstillingskataloger herhjemme og i udlandet. Disse arbejder blev til i hans elskede Nakke nær Nykøbing Sjælland. Huset på den store naturgrund havde han erhvervet i Rosenborgtiden, og det blev hans permanente bopæl fra 1998.

Mogens Bencard nød stor respekt i den danske museumsverden, og han var kendt i den danske offentlighed, ikke mindst på grund af sin mangeårige medvirken i Piet van Deurs' populære TV-udsendelse „Hvad er det?“. Hans mange omvisninger på Rosenborg, hvor han delte ud af sin indgående viden om samlingerne, bragte ham også i direkte kontakt med mange danskere. Og det var svært ikke at blive fanget af hans imødekommende og charmerende facon.

Bencard opnåede en række hædersbevisninger. Han blev benådet med kommandørkorset af Dannebrogordenen og kommandørkorset af den norske St. Olavsorden. I 1990 modtog han Ole Haslunds Kunstnerlegat, i 1993 Fru Ida Emilie Grandjean, født Attrups Hæderslegat, 2009 Bygds Pris, 2010 H.K. Kristensen-Prisen og i 2011 den sto-

re arkæologiske hædersbevisning Westerby-prisen. I år 2000 på hans 70-årsdag modtog Bencard et festskrift med titlen *Rosenborgstudier* (redigeret af N.-K. Liebgott), der indeholder et udvalg af hans trykte og utrykte artikler fra Rosenborgtiden. Bogen indeholder tillige en fuldstændig fortegnelse over Mogens Bencards skriftlige arbejder frem til år 2000.

Mogens Bencard døde den 6. maj i år i en alder af 91 år. Mæt af dage, som hans efterlevende udtrykte det. Med hans bortgang har den danske museumsverden mistet en af hans generations mest betydningsfulde museumsmænd.